

- המשנה סוף תענית "משנכנס אב ממעטים בשמחה" ועל זה אמר רב פפא שכשם שממעטים בשמחה באב כך משנכנס אדר מרבים בשמחה.
- הדברים שתלויים זה בזה, וזה כנגד זה מעמידים אותם, כי לא אמר דין של שמחה באדר. אלא כשם שבאב כך באדר.
- משמע שיש כאן ענין אחד של שמחה שבה עוסקים, ובזמן מסויים ממעטים בו ובזמן אחר מרבים.
- וצ"ב מהי אותה השמחה שבה צריך להרבות באדר ולמעט באב.
- הגמ' בכמה מקומות (פסחים ק"ט) ויגדל הילד ויגמל ויעש לו משתה גדול, וע"ז אמרו שעתיד הקב"ה לעשות סעודה גדולה ביום שיגמול חסד עם בניו של יצחק.
- וכן בגמ' שבת (ט"ז): "מאי דכתיב +ישעיהו סג+ כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך. לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבונו של עולם - ימחו על קדושת שמך. אמר: אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר ליה: בניך חטאו. - אמר לפניו: רבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך. - אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדדקאי עצה. אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. - אמר לפניו: רבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם +שמות ד+ בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם - שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עליהו - פשו להו חמשיין. דל עשרין וחמשה דלילותא - פשו להו עשרין וחמשה. דל תרתי סרי ופלגא, דצלווי ומיכל ודבית הכסא - פשו להו תרתי סרי ופלגא. אם אתה סובל את כולם - מוטב, ואם לאו - פלגא עלי ופלגא עליך. ואם תמצא לומר כולם עלי - הא קריבית נפשי קמך. פתחו ואמרו: (כי) אתה אבינו. אמר להם יצחק: עד שאתם מקלסין לי - קלסו להקדוש ברוך הוא, ומחוי להו יצחק הקדוש ברוך הוא בעינייהו. מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים +ישעיהו סג+ אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך". שאברהם אבינו עונה לקב"ה שבא אליו בטענה בניך חטאו, ימחו על קדושת שמך, וכן יעקב, ועל זה הקב"ה אומר לא בסבא טעמי ולא בדדקאי עצה, (דהיינו שמזקן כדאי לקבל עצה כי נסיון חייב מורה לו דרך והכרעה ברורה במציאות החיים, אבל לא כדאי לשאול למה, כי לא בסבא טעמי, לעומת זאת הדרדקי מצויינים בסברות ורעיונות, אבל לא תמיד זה עצה טובה) וע"כ פונה הקב"ה לאמצעי שאינו פונה לאחד מן הקצוות, ויצחק הוא זה שמביא לגאולה. וע"כ היא מתייחסת אחריו.
- יש לנו שלשה אבות וכאן מתייחסים ליצחק דוקא, כי הגאולה מתייחסת ליצחק דוקא.
- בספר יצירה (המיוחס ע"י רבותינו הראשונים לאברהם אבינו, ומסקנתם שהנוסח הוא לא מה שכתב יעקב אבינו אלא הרעיון, ורבי עקיבא ערך אותם) המחלק את כוחות האדם לשתיים עשרה וכ"א כנגד חודש בשנה, כי כוחות הנפש מוציאים את עצמם לפועל ב"ב אופנים.
- התכונה האחרונה שבאדם היא הצחוק, זו תכונה שהאדם הוא היחידי שיש בו אותה, אין את התכונה הזו לא במי שלמעלה ממנו ולא במי שלמטה ממנו, אלא רק בקב"ה ש'יושב בשמים ישחק' ובמי שנבראו בצלם אלוקים.
- ותכונה זו מתגלה בחודש אדר.
- שורש הצחוק שהתגלה בעולם הוא בלידת יצחק, 'ותאמר שרה צחוק עשה לי אלוקים כל השומע יצחק לי', גם שמו קרוי על שם הדבר הזה, באמת שם זה הוא מוזר בעצמו, כי אין שם שהוא על שם פעולה, כגון ילך ישב וכד'. השם הזה בעצמו מעורר צחוק.
- שורש ענין צחוק הוא ההיפוך, כשדברים הולכים במהלך מסויים ומצופה שילך לקראת תכלית מסויימת, וכשהדברים פתאום משתנים, זה מעורר צחוק. כידוע.
- ובאמת לא היה בעולם דבר מעורר צחוק בעולם יותר מלידת יצחק שהוא היה דבר מפתיע יותר מכל דבר בעולם וסותר לכל מהלך קיים, הלא אברהם אבינו בעצמו לא ציפה לבן אחרי שהמערכת העולמית המתגלה במזלות הורתה בבירור שאין צד שבעולם שילד אברהם, וכן שרה נאמר בה 'ותהי שרי עקרה אין לה ולד' ודרשו בזה חכמים 'אין לה בית ולד', והדברים כפולים בפסוק לומר שגם מצד גופה היא עקרה וגם מצד המציאות אין שום סיכוי לדבר, ובהצטרף גילה של שרה לא היה דבר יותר בלתי צפוי ששניהם - המנועים כ"א מצד עצמו- ילדו בן.
- וכך נולד יצחק ואנו בניו, כל שהקיום שלנו הוא מאוד מאוד בלתי אפשרי.
- בנוסף, יצחק עצמו יצאה נשמתו בעקידה, וכשאמר הקב"ה 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' חזרה בו נשמתו, ואז הבין את תוכן ענין תחיית המתים ועמד וחידיש ברכת מחיה המתים.
- ועל זה אמרו הראשונים שאנו נקראים אפרים אפי' שהוא רק שבט אחד, כי אנו באים משנים שהיו אפר, אנו פעמיים אפר, עפר יש בו עתיד - כי הוא מצמיח פירות, ואפר יש לו עבר - דבר שנשרף, וכשאברהם אבינו אומר 'ואנוכי עפר ואפר', כי מבחינת העבר אני כמו עפר שאין לו עבר, ומצד העתיד אני אפר שאין לו עתיד, כי 'אפר לאו בר גיבול הוא' ואין מה לעשות בו כלום.
- יצחק היה בפועל אפר ונתקיימו בו דיני הקרבה, ונשרף והיה לאפר, כך שלא היה בו מציאות של עתיד, ואפר ועוד אפר זה אבותינו שילדו אותנו. כך נראית מציאותינו.
- הדבר המצחיק ביותר הוא שלוקחים דבר חסר עתיד בתוך דבר חסר עתיד, והוא נושא את כל העתיד שלנו.
- לידתו של יצחק הוא צחוק ממבט התורה הרואה את המערכת הכללית כולה, ואז פורצים בצחוק גדול, כי אין דבר יותר מעורר צחוק מזה.

- פירוש המילה יצחק הוא שהעתיד הוא זה שיגלה את הצחוק האמיתי, אז ימלא שחוק פינו, כי בעתיד מתגלה כל הענין.
- ועל זה נאמר 'והיה זרעך כעפר הארץ', כי כל העתיד הוא המגלה שבעצם יש בו כח העפר, זהו לשון חז"ל במדרש הנעלם תחילת פרשת תולדות, אלה תולדות יצחק בן אברהם, אלה תולדות השמחה והצחוק שביצחק, אברהם הוליד את יצחק.
- זה לעומת זה עשה האלוקים.
- בגמ' איתא (ברכות ז): "ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי- מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר 'עוזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם'. תניא נמי הכי, רבי דוסתאי ברבי מתון אומר- מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר 'עזבי תורה יהללו רשע וגו'; ואם לחשך אדם לומר- והא כתיב 'אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה' אמור לו- מי שלבו נוקפו אומר כן; אלא 'אל תתחר במרעים' - להיות כמרעים, 'אל תקנא בעשי עולה' - להיות כעושי עולה, ואומר- 'אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום'. איני, והאמר רבי יצחק- אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו, שנאמר 'יחילו דרכיו בכל עת'; ולא עוד אלא שזוכה בדין, שנאמר: מרום משפטיך מנגדו, ולא עוד אלא שרואה בצריו, שנאמר: כל צורריו יפיח בהם! - לא קשיא: הא במילי דידיה, הא במילי דשמיא. ואיבעית אימא: הא והא במילי דשמיא, ולא קשיא: הא ברשע שהשעה משחקת לו, הא ברשע שאין השעה משחקת לו. ואיבעית אימא: הא והא ברשע שהשעה משחקת לו, ולא קשיא, הא בצדיק גמור, הא בצדיק שאינו גמור, דאמר רב הונא: מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו, וכי רשע בולע צדיק? והא כתיב: ה' לא יעזבנו בידו, וכתיב: לא יאנה לצדיק כל און! - אלא: צדיק ממנו - בולע. צדיק גמור - אינו בולע. ואיבעית אימא: שעה משחקת לו שאני".
- מרדכי הצדיק שהיה צדיק גמור כן התחרה ונלחם עם רשע שהיתה השעה משחקת לו. במבט חיצוני אותו צדיק העמיד בסכנה את כל עם ישראל.
- יצחק הוא הביא את הצחוק וגם את המושג ליצני הדור, כי כהגיעה מציאות של הצחוק האמיתי מיד נעמד מולו 'צחוק הכסיל' כי 'זה לעומת זה עשה האלוקים', כל דבר עשה הקב"ה מעין אותו ענין- רק בצד ההפוך.
- ועל כן יצחק הוא זה שביא אותנו לאז ימלא שחוק פינו כי כל ענינו הוא מה שהעתיד יגלה את מציאותו שעל שמו נקרא 'יצחק'. אז נבין את אותו שורש של ימלא שחוק פינו. הרי בימינו אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, כי הוא שייך לגמרי לעוה"ב, לעתיד, ובנתיים השחוק שייך לכסיל, השחוק מכל דבר שבעולם.
- העולם מלא ברשעים שהשעה משחקת להם, וכרגע השעה משחקת רק לרשעים, וצחוקם מהדהד בעולם כ"כ חזק עד שזה נשמע בלתי אפשרי לחשוב שזה שייך לנו, אלא שהשחוק הגדול שיהיה באותה שעה שימלא שחוק פינו יהיה כ"כ עמוק ושונה עד שגם שחוקם של הכסילים יהפך להיות דבר מצחיק, ויצטרף לשמחה שתהיה באותה השעה של גילוי המציאות האמיתית.
- אנחנו קיימים, וזה על אפם ועל חמתם של כל אלה שקמים עלינו, ואנחנו יודעים נאמנה את הדוגמא שחז"ל מביאים מגלות מצריים שפרעה גזר 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו' בכדי שלא יולד מושיען של ישראל, והקב"ה סיבב שיגדל דוקא בתוך ביתו של פרעה, זה הוא צחוק שאין דוגמתו, 'ה' ילעג למו', הרי כמה נפשות הרג בזמן שהילודה היתה באופן ניסי, ודוקא הוא יצא מתוך ביתו לראות בסבלותם להושיע את ישראל. זהו אחד הגילויים הנפלאים למה ש'יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו'.
- אם נרצה לתפוס איפה נמצאת אותה שמחה בסיסית שאותה צריך להרבות בזמן אדר ולמעט אותה בחודש אב, וכמו שאמרנו שמדובר באותה מידה של שמחה הקיימת תמיד, נמצא אותה בזה שאנו זרעו של יצחק, ללעוג לרשע בזמן שהשעה משחקת לו בשיא ו'לא קם ולא זע ממנו', דהיינו שהמן לא שוה בעיניו אפי' את התנועה הקלה ביותר.
- אלה תולדות יצחק- תולדות השמחה.
- ישנה תכונה מפליאה ביותר באדם, שכל צחוק מביאה איזה שמחה כלשהו, וגם אדם מאוד עצוב כששמע בדיחה חזקה ביותר או ראה איזה סיטואציה מצחיקה ביותר, כשצחוק יש בזה איזה שמחה, ודבר זה הוא כמעט בלתי נשלט, ושמחה זו צריכה ביאור מה משמח בדבר זה, במיוחד שבדרך כלל צחוק שבא בראיית דבר מצחיק בא על חשבון מישוה שנפגע מאוד, מה יש בזה שמשמח, הלא אין בזה שום דבר שכלי, 'לשמחה מה זו עושה', יש כאן אדם מסכן- מה אתה צוחק, אבל זה כמעט בלתי נשלט. מה פשר הדבר.
- בשביל לעמוד על עקרי הדברים אדם צריך להתבונן ולראות בעצמו שאין שום סיבה לשמוח, ולהבין שעומק הדבר הוא שכל דבר מצחיק הוא דוגמא למה שאנחנו מחכים לה, כי כל סיטואציה של מהפך הוא מזכיר את העתיד, הרי העולם מלא סבל ומסכנות וצער ויש משהו שמזכיר לי שכל זה יתהפך ויהיה לדבר טוב. כך שכל סיטואציה מתהפכת נונת לנו שמחה בכל תקוות העתיד.
- השבטים עמדו במצב נורא כשבנימין נתפס בגניבה וכו' עד שעמדו במצב שאין ממנו מוצא, זהו מצב צר ונורא, ובמצב זה נגלה להם שדוקא מצב זה שהביא עליהם את כל הצרות הוא האומר להם 'אני יוסף'.
- בני ישראל על שפת ים סוף היו באותו מצב של צרה שהיה נראה שאין ממנה מוצא, וקריעת הים היה הדבר היותר בלתי אפשרי, ואז הקב"ה אומר לו 'מה תצעק אלי' כאילו אין שום בעיה. זהו מציאות של מהפך.
- אותה שמחה שמדברים עליה שאותה ממעטים בזמן החורבן ומרבים בזמן זה היא השמחה שמביאה לנו את ההבנה שהמצב הכי 'בלתי עביר' לשם דחפו אותנו תמיד מאז ומעולם- משם דוקא תבוא הישועה, אברהם ושרה עמדו במצב הזב ומשם יצא יצחק, הוא עצמו עמד באותו מצב- ונושע משם, ואנו בניו של אפר בן אפר, ובזמן החורבן אנו רואים רק

את המציאות הזו ועל כן אנו ממעטים בשמחה, אבל רבי עקיבא עונה לשאלת חבריו הבוכים למה אתה מצחק, 'לכך אני משחק' דוקא בגלל זה, מאותה סיבה הרואה את הצער אני רואה את מציאות הישועה.

- מציאות הצחוק הזה הביאה את ליצני הדור הנשמעת בקול גדול, הלועגים לנו על הכל, ומנסה להראות לנו מי מצליח, ושל מי העתיד.

- בזמן החורבן אנו מתרכזים במיעוט שמחה כי יש לנו דיני אבילות, אבל כשאין דיני אבילות- הלכה כרבי עקיבא, וע"כ דוקא זה מביא אותנו לשחוק.

אנו הולכים תמיד מאין מוצא לאין מוצא אחר, עד שבימינו אנו רואים את זה שעוד מעט אין לנו לברוח, ובזמן זה זל אדר אנו חייבים לראות את המציאות אין לנו בעיה אלא שמחה, והעתיד הוא ב'יצחק' וכמאמר העולם 'יצחק מי שיצחק אחרון'. כך היינו תמיד ועכשיו אנו עומדים בפני האין מוצא האחרון שכרוך בהמון שחוק הכסיל, ואעפ"כ- אנו מלאי שמחה מלימוד החודש הזה, מי שהביא אותנו לכך שאין מוצא זה מי שהחליט לפתור את הבעיה שלנו 'פיתרון סופי'.